

Hva er lærerens rolle i helhetlig seksualitetsundervisning?

Marianne Støle-Nilsen
Lektor, forfatter,
undervisningsrådgiver Raftostiftelsen

Lærernes
dag 2025

HVA er helhetlig seksualitetsundervisning?

Helhetlig seksualitetsundervisning (CSE) er en læreplanbasert prosess av undervisning og læring om de kognitive, emosjonelle, fysiske og sosiale aspektene av seksualitet. Formålet er å utstyre barn og unge med kunnskap, ferdigheter, holdninger og verdier som vil gjøre dem i stand til å:

- Realisere sin helse, velvære og verdighet
- Utvikle respektfulle sosiale og seksuelle relasjoner
- Vurdere hvordan deres valg påvirker egen livskvalitet og andres
- Forstå og sikre beskyttelse av sine rettigheter gjennom hele sitt liv (UNESCO, 2018, s. 16)

**Lærernes
dag 2025**

Fire ulike tilnærminger til seksualitetsundervisningen

- **Helsetilnærmingen:** Seksualitetsundervisning skal føre til nedgang i risikofylt seksualatferd (økt bruk av kondom, nedgang i SOI/uønsket svangerskap osv.).
- **Kriminalitetstilnærmingen:** Seksualitetsundervisning skal forebygge kriminelle handlinger som seksuell trakassering og overgrep.
- **Kjønn og mangfoldstilnærmingen:** Seksualitetsundervisning skal være inkluderende, aksepterende og fremme en bred definisjon av seksualitet og kjønn.
- **Danningstilnærmingen:** Seksualitetsundervisning skal favne bredt, fremme en fri og sunn seksualitet, som del av ferdighetene til en god samfunnsborger. Helhetlig tilnærming som *inkluderer de tre andre* og alt man tenker elevene trenger å lære og vite.

(Kilde: Støle-Nilsen, 2017)

Lærernes
dag 2025

Hvorfor er seksualitetsundervisning viktig?

- Seksualitetsundervisning virker! (Eks. Kvalem, 2008, UNESCO, 2018)
- Avholdsundervisning virker ikke (ibid., ibid.)
- Seksualitetsundervisning bør komme *før* man er seksuelt aktiv.
- *Riktig kunnskap om seksualitet og seksuell helse fører til at ungdom debutterer senere, er flinkere til å bruke prevensjon og utvikler et positivt forhold til egen seksualitet og intimitet (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017, s. 15).*

**Lærernes
dag 2025**

Hvorfor er seksualitetsundervisning viktig?

- Flere kartlegginger siste årene (Hind, 2016, 2017, 2018): Lærere har ulik kompetanse, ulik forståelse av eget ansvar.
- Seksualitetsundervisning varierer fra kommune til kommune, skole til skole og lærer til lærer.
- 2022:
 - 70 % av elever ønsker mer seksualitetsundervisning, 47 % syns kvaliteten var dårlig.
 - 63 % av lærerne ønsker mer seksualitetsundervisning, 22 % mente kvaliteten på seksualitetsundervisning var tilfredsstillende. (Sex og samfunn, 2022)

**Lærernes
dag 2025**

Hvorfor er seksualitetsundervisning lærerens jobb?

- Læreren er pålagt å følge læreplanen, både overordnet del og for fag.
- Eksterne undervisere kan være supplement, ikke erstatning.
- Læreren er der hver dag og har en annen relasjon til elevene.
- Det er viktig at seksualitet ikke blir et enda større tabu – noe "noen andre må ta".
- Seksualitetsundervisning er viktig for et godt psykososialt miljø og for å motvirke mobbing og krenkelser.
- PS: Læreren skal ikke være sexolog!

**Lærernes
dag 2025**

Hvorfor er seksualitetsundervisning lærerens jobb?

Lov om grunnskoleopplæringen og den videregående opplæringen (Opplæringsloven)

§ 12-2. Retten til eit trygt og godt skolemiljø

Alle elevar har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, inkludering, trivsel og læring.

§ 12-3. Nulltoleranse og førebyggjande arbeid

Skolen skal ikkje godta krenkjande oppførsel, som til dømes mobbing, vald, diskriminering og trakassering.

Skolen skal arbeide kontinuerleg for at alle elevane skal ha eit trygt og godt skolemiljø.

**Lærernes
dag 2025**

Hva er lærerens rolle i seksualitetsundervisningen?

- Den planlagte seksualitetsundervisningen
- Den spontane seksualitetsundervisningen
- Den indirekte seksualitetsundervisningen

Kilde: Støle-Nilsen, 2022

**Lærernes
dag 2025**

HVA ER ELEVERS ØNSKER FOR SEKSUALITETSUNDERVISNINGEN?

En god underviser:

Trygg

Komfortabel

Seriøs og profesjonell

Humor og god stemning

Engasjert

Varierer metoder

Åpen

Regler for undervisningen

En dårlig underviser:

Tydelig ukomfortabel

Sier ikke ordene for sex osv., men «det der», «dere vet» ...

Useriøs og uprofesjonell

Tuller for mye, urolig stemning

Utrygg situasjon

Kan henge ut enkeltelever, være for direkte i krav og spørsmål

Leser fra boken eller setter på film

Åpner ikke for spørsmål eller besvarer ikke spørsmål skikkelig

**Lærernes
dag 2025**

Hvordan kan læreren gi god seksualitetsundervisning?

Den ideelle seksualitetsundervisningen er:

- Helhetlig
- Normkritisk, antidiskriminerende og inkluderende ("de av oss")
- Dialogbasert
- Alderstilpasset (starter tidlig og gjentas helst årlig)
- Positiv tilnærming (i motsetning til risikobasert tilnærming)
- Tilpasset elevgruppen (elevmedvirkning)
- Oppdatert og kvalitetssikret
- Rettighetsbasert
- Utført av en kompetent og trygg underviser

**Lærernes
dag 2025**

Hvordan kan læreren gi god seksualitetsundervisning?

- Seksualitet kan være et kontroversielt og sensitivt tema – være bevisst egne holdninger og erfaringer.
- Sørge for at de kan snakke om temaet på en naturlig måte – øve!
- Skaffe seg fagkunnskap ved å sette seg godt inn i det som skal undervises.
- Skape et trygt rom for elevene – ikke snakke privat/personlig men generelt.
- Samarbeide godt med andre lærere og helsesykepleier for å arbeide tverrfaglig.
- Språk (tilpasset, kjønnsnøytralt ...)
- Benytte ulike ressurser for å gjøre undervisningen relevant og tilpasset målgruppen (ikke stole på læreboken!).
- Legge opp til diskusjon blant elevene og variasjon i metoder.
- Gi rom for anonyme spørsmål (digitalt/lapper – bruke dem til å informere seksualitetsundervisningen)

**Lærernes
dag 2025**

Takk for meg!

Kontakt:
marianne.stolenilsen@rafto.no

Lærernes
dag 2025

Kilder:

Helse- og omsorgsdepartementet (2017). *Snakk om det! Strategi for seksuell helse (2017-2020)*.

Hind, R. (2016). Seksualundervisning i skolen. En undersøkelse blant kontaktlærere i grunnskolen. Rapport. Kantar TNS

Hind, R. (2017). Seksualitetsundervisning i skolen. En kartlegging blant elever i 10. klassetrinn og 1 VGS. Rapport. Kantar TNS.

Hind, R. (2018). Evaluering av undervisning om seksualitet i grunnskolen. Rapport. Kantar TNS.

Kvalem, I. L. (2008). Fakta og myter om effekt av seksualundervisning i skolen. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 2008, Vol. 45, nr. 6, pp.743, 745-747.

Sex og samfunn (2022). *Seksualitetsundervisning i skolen. En kartlegging av elevers og læreres erfaringer og ønsker*. Rapport. Tilgjengelig fra: <https://sexogsamfunn.no/wp-content/uploads/2022/02/Rapport-seksualitetsundervisning-i-skolen.pdf>

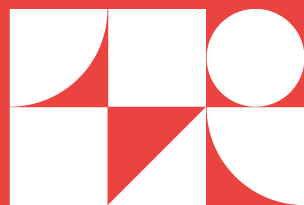
Støle-Nilsen, M. (2017). *Seksuell danning. En studie av seksualundervisning i ungdomsskolen*. (Masteroppgave) Bergen: Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Bergen. <http://bora.uib.no/handle/1956/16082>

Støle-Nilsen, M. (2022). *Helhetlig seksualitetsundervisning i skolen. En innføring for lærerstudenter*. Universitetsforlaget.

UNESCOs (2018). reviderte veileder for seksualitetsundervisning: <http://unesdoc.unesco.org/images/0026/002607/260770e.pdf>

Lærernes
dag 2025

**Lærernes
dag 2025**